

Aj 129

Rapport

Fiskeridirektoratet
Biblioteket

fra

Kr. Fr. Wiborg

om det første toktet med R/S JOHAN HJORT

i Norskehavet 28. april - 25. juni 1958.

=====

Det første ordinære toktet med R/S JOHAN HJORT startet fra Bergen 28. april 1958. Toktleder var dr. K. F. Wiborg, leder for de hydrografiske undersøkelser vitenskapelig konsulent R. Ljøen. De øvrige deltakere på første del av toktet var vitenskapelig assistent P. Moxnes, konstruktør F. Kjellstrup-Olsen, og havforskerassistent T. Gudmundsen. Fører av fartøyet var under toktets første del kaptein P. Myrseth, under den siste del kaptein O. Myrseth, maskinsjef: H. Hufthammer, instrumentsjef: G. Vestnes.

Programmet for toktet var lagt opp av dr. J. Eggvin, som et ledd i undersøkelsene i det Internasjonale Geofysiske år, IGY, med hydrografiske snitt over Norskehavet fra Feie-Shetland i syd til Iskanten øst av Grønland-Bjørnøya i nord. Stasjonene ble stort sett med 25 n. miles avstand og det skulle tas hydrografiske observasjoner helt til bunns. Imellom stasjonene ble brukt bathytermograf ned til 270 m. Det var også planlagt oppankringsstasjoner med strømmåling i nærmere bestemte områder.

I tillegg til det ordinære program var det fra Planktonavdelingens side planlagt vertikaltrekk med egghåv 1 m. i diameter 100 - 0 m. på alle fulle stasjoner, samt horisontaltrekk med kanonhåv med 8. miles fart og trekk med tobistrålfor å undersøke utbredelsen av fiskeyngel i kystområdene og det åpne hav. Vitenskapelig konsulent G. Berge skulle foreta undersøkelser av planteproduksjonen ved hjelp av radioaktivt kullstoff C^{14} og studere vannets gjennomsjinnelighet ved hjelp av secchiskive og et nytt apparat.

Ved avreisen var der møtt frem en rekke av Fiskeridirektoratets folk, bl. a. direktør Sunnanå, dr. Eggvin og skipskonsulent Sivertsen.

Etter bunkring gikk vi snitt fra Feie til Shetland og tilbake til Stadt med ialt 39 stasjoner. Været var smågrapset, med liten til stiv kuling fra NO, og båten slingret nokså meget. Fra Stadt ble det tatt snitt til nordvest av Island og tilbake til Finvar.

På snittet inn mot Finvar, nærmere bestemt på st. 97, hadde en et uhell. Klokken på meterhjulet på midtvinsjen streikket under opphivingen fra 3000 m dyp. Vi forsøkte å følge med meterklokken i laboratoriet. Det gikk bra en tid, men så var der også feil med denne klokken, og følgen var at nestsiste vannhenter gikk i blokken og 2 vannhenter med 4 termometre + et trykktermometer og 500m wire gikk tapt. Det var kuling og høy sjø, og før vi fikk stasjonsarbeidet ferdig og reparert meterhjul og ordnet vinsjen, var der gått 5 timer.

Snittet inn mot Finvær var ferdig 9de mai om morgenen. Vi gikk så snitt over Haltenbanken, og tok et tråltrekk på vestsiden av banken, for om mulig å få materiale av banktorsk. Resultatet var magert, etter en times tauing ble fangsten bare 3-4 torsk, etpar sei, noen uer og andre småtterier.

Fra Haltenbanken gikk vi snitt utover egga med hydrografi og håvtrekk. Iode mai meldte maskinsjef Hufthammer at omformerer for vekselstrøm ikke fungerer tilfredsstillende. Et lager var varmt, og der var sterk vibrasjon. Etter telefonkonferanse med konsulent Sivertsen fikk vi ved middagstid telegram fra Instituttet om å returnere til Bergen, og 12 mai kl. 1600 ble det fortoyed ved Mjellem og Karlisen. Under oppholdet i Bergen ble omformerer reparert, endel ballast lagt inn i hekken, og endel andre ting ordnet.

Andre delen av toktet startet om aftenen 19de mai. Vitenskapelig konsulent G. Berge og havforskerassistent F. Garlung hadde nå tiltrådt toktet. Vi gikk først til Ålesund hvor elektriker Hestholm gikk iland for ferie, der nest til Kr. sund N. hvor kapt. P. Myrseth gikk iland og hans bror kapt. O. Myrseth overtok som ferievikar. Fra Ytterholm fyr ble det tatt snitt mot nordvest til 70 40 N, 04 30 W, og så mot Jan Mayen hvor vi ankom 25de mai. En gjorde tråltrekk på vestsiden av bya på 190 - 250 m dyp. Første gang var farten for stor, 1½-2 mil, og trålen kom ikke i bunnen. Neste gang gikk det bedre, men fangsten ble bare to-tre reker, noen Crinoider og etpar ismort. Sannsynligvis hadde vi trålet på for grunt vann. Temperaturen var +0,5' fra overflaten til bunnen.

Om ettermiddagen ankret vi opp utenfor den meteorologiske stasjonen. Bestyreren og endel av stasjonens besetning kom ombord, og senere var mesteparten av skipets besetning en tur i land.

Der var ikke sett is ved Jan Mayen hele året, og bestyreren mente vi måtte segle et døgn mot vest for å treffe den. Dette slo også til, iskanten lå på 71' 02' N, 17 50' W. Eggvinbanken ble funnet og posisjonen bestemt nøyaktig.

Stasjonene fra Jan Mayen til norskekysten fulgte det oppsatte program. Underveis ble kanonhåven slept med 12 mils fart for å få prøve av organismer som ble registrert på ekkoloddet. En fikk med en viss sikkerhet verifisert ekkoregistreringer av små blekksprut.

31te mai ankom en til Svolve for post og bunkring. Vannkasser ble sendt. En av Asdicfolkene, Bjerke, reiste sydover for å gå ombord i G. O. SARS og Agdesten kom isteden. Der kom likeledes ny byssegutt og vikar for båtsmannen som også gikk iland for ferie.

Mandag 2 juni dro vi fra Svolve og ankret om kvelden opp for strømmåling på egga utenfor Anda fyr. Om morgenen 4de juni blåste det opp til liten kuling fra WNW. Skipet begynte å dregge med akterste anker og vi måtte hive opp etter 30 timers strømmåling. Deretter gikk vi snitt fra Anda fyr mot NW til ca. 13° E, inn til Hekkingen, så mot NW og W mot iskanten etter det oppsatte program.

913 420 -3-
Iskanten ble nådd natt til lode juni på $73^{\circ} 09'N$, $10^{\circ} 45'W$. Der var meget drivis, og på snittet tilbake til Björnöya kunne en enda se drivis på $74^{\circ} 31'N$, $05^{\circ} 16'W$.

Om formiddagen 13de juni ankret vi opp for strømmåling i eggekanten vest av Björnöya på ca. 400 m dyp. Der var 8-9 russiske trålere på feltet, og kl. 1427 begynte en av dem, PT 13, "OLINOGORSK" å komme mistenkelig nær. Den hadde fått trålen inn, og trålposen lå utenfor skuta full av uer. Så kom den drivende mot oss, og akterenden tórnet først mot babords baug ved forreste hydrografvinsj. Der kom en bule i skroget. Deretter skrenset tråleren langs siden av JOHAN HJORT. Begge strømmålerne var ute. Den forreste ble berget inn, og den bakerste klarte Ljøen å holde klar til tråleren var kommet forbi. Strømmåleren drev akterover og kom fast i akterste ankerwire, men ble også berget uten skader. Vi begynte straks å hive inn på ankrene, og hadde dem inne kl. 1545. Det viste seg at russerne hadde hatt forwiren oppe og prøvd å kutte den med øks, men måtte la den gå da vi hev inn. Wiren hadde fått endel stygge kutt, så den måtte kappes og spleises. Der ble tatt en god del bilder av tråleren.

Etter dette fant vi det for sikrest å avbryte strømmålingen og fortsette snittet inn til Björnöya.

Om kvelden ankret vi opp utenfor Båtvika. Der var endel dønning fra NW, men landingsmulighetene viste seg likevel å være ganske bra. De fleste av besetningen fikk seg en tur på land. Hellaavatnet var enda islagt, så det var uråd å fiske.

To russiske føringskip og en taubåt lå for anker like ved. Om morgenen 14de juni lettet vi anker og fortsatte snittet fra Björnöya til Fuglöya. Underveis ble den nye tobistrålen prøvd med 1,8 mils slepefart og 200 m wire. Det ble hevet inn til 100 og 50 m under fart. Trålen kom opp fullstendig revet, og de to jernrørene på hver side var helt bøyd. Farten under innhivingen har sannsynligvis vært for stor, eller rørene for svake, så trålen hadde fått ujevn belastning. Tråden i noten har sannsynligvis også vært for *liten spinkel*.

Om ettermiddagen ankret vi opp for strømmåling på Tromsøflaket i nesten stille vær. To Minkehval kretset rundt skuta under strømmålingen. Flere ganger dukket de under skuta og kom opp mellom midtvinsjen og forreste vinsj mens vannhenterne var ute, men ingen skade skjedd, og vi lettet anker ved middagstid 16de juni.

Om morgenen 17de juni var vi oppunder Fuglöya. Det ordinære toktprogram var nå fullført, og vi satte kursen nordover for å ta snitt med kanonhåvtrekk og vertikaltrekk med yngelhåv fra 100 n.mil nord for Nordkapp inn mot land. Dette snitt var fullført ved middagstid 18de juni.

Det ble så trålt på Ytre Sleppen og Indre Sleppen for å få en prøve av uer. I første trekket fikk vi endel torak, mest små og etpar uer, tilsammen en gillsekk. På Indre Sleppen fikk vi samme kvantum, men her mest uer, ialt etpar hundre. Det ble frosset en prøve til senere undersøkelse. Deretter gikk vi til Tromsø for post og vannfylling. Ankom dit 19de juni om ettermiddagen.

Vi forlot Tromsø natt til 21de juni og gikk ut Hekkingen. Det ble trålt ved Stordjupet, og resultatet var etpar hundre uer,

deriblandt flere ganske store, loo fisk ble frosset til senere raseundersøkelse. Trålen ble revet ganske stygt.

Fra Eggum gikk vi snitt loo mil mot NW med kanonhåvtrekk etter fiskeyngel. Meningen var å forsøke strømmåling med ankerbøye på egga. Været var imidlertid ugunstig, NO vind, styrke 5-6, og forsøket måtte oppgis. Snittet ble fullført, og kursen satt mot syd for om mulig å få høvelig vær til strømmåling på Helgelandsbankene. Underveis ble det tatt kanonhåvtrekk. Strømmålingen ble begynt om kvelden 22de juni på posisjon 67° 11' N, 08° 09' E. på 1000 m koten. Vind og sjø hadde løyet og forholdene var gunstige. Der var imidlertid endel ugreie med apparatene, så målingene ble ikke avsluttet før etter 12 timer, om morgenen 23de juni. Deretter gikk vi snitt langs eggakanten til pos. 64° 43' N, 02° 52' E og derfra inn til Kr.sund. Trekk med kanonhåv ble tatt med 40 mils avstand, noe tettere inn over egga.

I håvtrekket på strømmålingsstasjonen fikk vi endel små sildeyngel, så kom etpar negative stasjoner, og deretter plutselig sild i metamorfosestadiet i eggakanten lengere syd. Lengere ut fra eggakanten var det igjen tomt, og vi fant ikke sildeyngel før vi kom inn på banken utenfor Kr.sund N.

Det ble ialt tatt 222 stasjoner med hydrografiske observasjoner tilbunns, 184 stasjoner med bathytermograf til 270 m eller mindre, 229 stasjoner med vertikalhåv og 43 stasjoner med kanonhåv. Totalantall stasjoner var 453, pluss 5 trålstasjoner.

Toktet må sies å være fullført etter programmet. Farten har vært vel 12 mil i gjennomsnitt. Vi har vært begunstiget av et enestående vær. Fra vi avsluttet strømmålingen utenfor Anda fyr, til vi kom inn til Tromsø var det faktisk ikke over laber bris, og de siste 14 dagene praktisk talt havblikk.

Det som tar tid, er stasjonsarbeidet, særlig på de dype stasjonene med hydrografi heft tilbunns. En innsparing av tid på f.eks. ½ time pr. stasjon betyr en merdistanse på 6 mil.

Båten er utmerket å arbeide på med vinden forenom tvers, men ruller betenkelig med vinden aktenom tvers eller akterlig. Arrangementet på akterdekket er ikke tilfredsstillende, og må forandres hvis en skal arbeide med tobis- eller reketrål.

Kr. Tr. Wiborg